Üks nummer 1 rbl. 50 kop.

Kõigi maade töölised, ühinegem!

ENSV TA Fr. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu

P2240

Uus Loomistöö

Hariduse Rahwakomissariaadi Rahwusliste Wähemuste Eesti Osakonna häälekandja

Pühap., 1. weebr. 1920 | Nr. 1 | Ilmub kord nädalas

Aeglikud abinõud koolitöös.

Meie wastasedki peawad tunnistama, et nõukogudewõim kahe aasta jooksul rahwahariduse alal rohkem on teinud kui ükski walitsus ajaloos nii lühikese aja jooksul. Ja kui meele tuletame, et nüüdse küttematerjali puuduse ajal ja tuhandete raskuste keskel nõukogude Wenemaa raudteedel koolirongid linnade, alewite ja külajaamade wahel liikudes hommikute lapsi kooli wiiwad ja õhtul neid kodu toowad, siis wõime tõega rewolutsiooni-imedest rääkida.

Koolide hääks on palju tehtud, kuid kõike teha pole weel jõutud. Selleks kuluwad weel aastad. Muu hulgas on Eesti koolides õperaamatute ja aabitsate puudus. Eesti puuduwad meil kooliteadlased, keda me muust tööst wabastaks ja õperaamatute kokkuseadmisele kutsuks, teiseks puudub paber, et õperaamatuid paljudes eksemplarides kirjastada. Ja nii jääb meil üks nõu. Kuni raamatud saame, katsume wõimalikult rohkesti suusõnalikku õpetust organiseerida, ühtlasi töökooli uusi wõtteid arendades.

On wõimalik plaanikindel õpetus ilma raamatuteta? Osalt on see wõimalik. Jutustan siin koolitööst, mida ise 1918. ja 1919. a. tegelikult proowisin.

Meie suwekolonis oli ligi 100 last, talwekoolis 60. Suwekolonis oli 4, talwekoolis 2 õpetajat ja 4—5 jaoskonda. Andsime suwel 3, talwel 6 tundi päewas. Kuid raamatuid oli tundides 5—10 eks., mõnes tunnis ainult 1 eks. õpetaja jaoks. Geografiat, rehkendust ja ajalugu õpetasime pääasjalikult seinakaardi, omatehtud rehkenduskastide ja klassitahwlite abil. Kirjutamist seinatahwlil ja etteütlemisega.

Kõige raskem oli lugemise õpetus — ilma aabitsata. Kuid ka sellest saime üle. Kuidas?

Tegime liikuwa aabitsa — selleks terwet kooli mobiliseerides: õpetajad joonistawad tähed plitatsiga paberitükkidele, õpilased wärwiwad tindiga need joonistused üle, kleebiwad paberid kartoonile. Mõned õpilased walmistawad simpsilauad, kus tähed ritta wõib laduda.

Paari päewaga oli meil aabits walmis — iga tähte 10—20.

Algas tegelik tähtede ja silpide liitmine, kus terwe jaoskond ühe aabitsa abil lugemist õppis. Liikuwa aabitsa tarwitamine kestis 2—3 kuud. Pääle selle tarwitasime lugemiseraamatuteks õpetajate äranägemise järel mitmesuguseid raamatuid, mida paljudes eksemplarides saadawal oli.

Me jõudsime eesmärgile. Lugemist ja kirjutamist õpetasime ilma „kukeaabitsata" ja kalligrafiliste tabeliteta paiguti enam kui seda wana kool palkude aabitsate, lugemiseraamatute ja heftide abil esimesel koolitalwel esimeses jaoskonnas omal ajal tegi.

Wiimastel aastatel, kus palju uusi koole awatakse, on esimene jaoskond kui aabitsakool kõige tähtsam osa terwes koolis. Ja siin wõib õpetaja, kui tal tahtmist ja energiat on; liikuwa aabitsa abil takistused wõita. Trükitud liikuwaid aabitsaid otsida oleks asjata. Neid ei ole kuskil niipalju pakkuda kui nõutakse. Ja selle aabitsa kodune walmistus annab õpilastele hulga tööd, mida nad huwitusega teewad ja mis töökooli põhjusmõtetega igapidi kokku käib.

Pääle selle wõib kergesti walmistada rehkenduse õpetamise abinõudeks kubikuid, kuule, puutikka ...

Kus meil koolimajad ja õpetajad on, sääl ärgu jäägu raamatute ja rehkenduskastide puudusel koolitöö seisma.

Koduste õpeabinõude walmistamine — on kasulikud õpetunnid uues töökoolis. Ja kui mõneks päewaks wanemaid jaoskonde esimese jaoskonna õpeabinõude walmistuseks tööle panna — tooks see terwe koolile mitmekordset kasu, aitab töökooli jaoks uusi plaane ja wõtteid kawatseda ning arendada.

Rewolutsiooni armee wõitleb ja wõidab puuduliku sõjamoonaga, wigastatud raudteedel, juhuslistel wäljadel, põhjata sopdes ja parandamata maanteedel; rewolutsiooni wäetagune kannatab kirjeldamata puuduseid kõigis tarbeainetes, — ka rewolutsiooni töökool peab oskama ennast kodusel wiisil aeglikult aidata. Rewolutsioonilik õpetaja ei kohku, kui talt wanad käsiraamatud, kawad, tunniplaanid ja tabelid kadunud ning uued weel leitud pole. Rewolutsioonilik kool töötab õppides ja õpetades, õpib ja õpetab töötades. See ongi uute wõtete ja süsteemide loomine.

W. Buk.

Töörahwa haridus.

Hüüd „haridust töörahwale" omandas tõsisema ilme alles suure oktoobrirewolutsiooni järele. Teame wäga hästi, missuguse ülewa ja kõrgi pilguga waatasid enne haritud ilma esitajad töörahwa ja tema nõuete pääle. Mõned — kahjuks oli neid ka palju töörahwa oma hulgas — lausa hirwitasid sarnase hüüdsõna üle, et mis haridust selle töörahwale tarwis on, sellele anna aga tööd, süüa ja piitsa, siis on kõik korras. Koolitamine ja õppimine rikkuda inimesed ära, teha laisaks, kangekaelseks, jumalasalgajaks ja ülemate põlgajaks. Nendest ei tule muud kui hobusewargad ja „ohelikud", kes tööd ei wiitsi teha. Kui tööinimene natuke kirjutada ja lugeda mõistab, mis haridust talle siis weel peaks tarwis olema jne. jne. Ja teisi sarnaseid pimedaid ja rumalaid arwamisi kuulsid igal pool töörahwa kohta.

Tõusid waremgi mitmele ja mitmele korrale töörahwa seast kaunishingi ja ilmakuulsaid teadusmehi, kuid need olid üksikud erandid ja kangelased, kel tugew waimline- ja hingepiht, kes suutsid endid läbimurda näljast, wiletsusest, puudusest ja harilikule surelikule ülejõu käiwast töökoormast. Ja suurelt osalt nad töörahwale otsekohe kadumagi läksid. Sest eluwõitlus oli nii kibe ja ränk, et kui korra jõuti haljale oksale, siis olid häwinud aated, lahtunud nooruswaimustus, oldi wäsinud ja murtud kehaliselt ja waimliselt, et pääle leiwateenistuse ja oma isikliku elu eest hoolitsemise enam midagi ei suudetud teha.

Suur Wenemaa proletariaadi oktoobrikuu rewolutsioon ei tähendanud mitte ainult põhjalikku pööret majanduslikul ja ühiskondlikul alal, waid ka hariduselu ja waimuilma uuele alusele seadmist.

Wiletsuse, alanduse, orjuse ja jumalasse uskumise päähädaoht seisab selles, et nad surmawad inimestes mõistuse ja hinge. Seepärast on kiriku lahutamine riigist kõrgemaks ja kaunimaks saawutuseks rahwa hariduse alal. Ta purustas korraga need kiriklikud usuahelad, mis meile juba sülelapsena hakkasid ümber mässuma ja suurema osa inimesi kogu elu aja waimupimeduses hoidsid.

Kiriku tähtsus langes ja asemele kerkis kool. Selle kahe aasta kestel on nõukogude Wenemaal awatud juba kümned tuhanded uued koolid. Ülikoolide ja teiste kõrgemate õpeasutuste awamiseks tehakse kõik mis wõimalik. Ka on aluse pandud kümnete tuhandetele rahwaraamatukogudele. Waimuharimaid ja äratawaid kirjatöid ja raamatud laotatakse miljonite wiisi töörahwa seas laiali. On tehtud laialist haridustööd klubide, kõnede, ettelugemiste ja kursuste läbi. Ärkawad linnade järele pimedamadki külad kaugel metsanurkes ja tõttawad teadusele ja walgusele. Ja sõja lõpetusega asub töörahwas täielikult hariduse-põllul uuele loomistööle.

Peer.

Meie päewakord ja asunduste lugemisetoad.

Kui me 1917. a. Eestimaal töötasime, kui Tallinna ja Narwa organisatsioonid kõigi Eestimaa wabrikute, põllutööliste ja wäikepõllumeestega lähedases ühenduses seisid, olid meie tegewusel tuntawad tagajärjed ja kogu rewolutsioonilik tegewus edenes wõrdlemisi jõudsalt. Meie organisatsioonid, asutused ja algatused wõrsusid paiguti edukamalt kui Wene omad, ning meie töö oli wõrdlemisi kerge.

Kuid 1918. a. algust, kus meie jõud lõhutud ja laiali pillatud said, muutus meie päewakord keerulisemaks ja töö raskeks.

Eestimaa rewolutsiooni algmasse — Tallinna ja Narwa töölised — kaotas palju aktiiwseid tegelasi, tegelased kaotasid tööpõllu, algatused, plaanid ja kawatsused. Kes Eestimaale jäid, jatkasid tööd muutunud wõitlusmiisidega, muutunud oludes; kes Wenemaale tulid — ka need pidid alustud töökawadest lahkuma ja suurel maal wäikeste grupedena muutunud ümbruses rewolutsioonitööd jatkama.

Eesti punased wäeosad, kes okupatsiooni algust sinnamaani organiseeritud, on aeg ajalt tuhandewerstastel wäerindadel liikunud, nende kollektiiwid on rännates ja wõideldes rasketes tingimistes parteilist tööd teinud, ja organisatsioonid Wenemaa linnades on mobilisatsioonide ja liikmete sagedaste wahetuste tõttu sama rasketes oludes parteiliste ja pääle selle mitmesuguste ühiskondliste töödega alalõpmata tegewuses olnud.

Kuid kõigi püüdmiste ja jõukulutuste pääle waatamata peame tunnistama, et me tööl wähe tagajärgi ja et meil paiguti wõimata on oma jõude koondada ning tegewusele kawakindlust anda.

Luuga konwerentsi ajajärk on kawatsemine; Peterburi kongressi ajajärk otsib takistuste põhjusi ja arwustab.

Tõsi küll. Meil on selginud arwamised ja ühine tööplaan punaste wäeosade kohta, kes meilt wähe nõu küsiwad. Kuid maal organisatsioonide ja asunduste jaokski peame kindla — tööplaani looma, sest ei just wiimased iga päew meie poole hüüawad, meilt juhatust ja abi ootawad.

Esimene asi, mida meilt maa organisatsioonid ja asunikud nõuawad, on kirjandus.

Kuidas praegu linnas leiwanälg, nii on külas raamatunälg.

Tooge ajalehti, broschüüre, kalendrid, kooliraamatuid, jutte. . .

Ning kui midagi sihukest anda ei ole, kui troostida ei wõi, et seda kõike ligemal ajal saate, — siis on otse hädaohtlik asundustes ringreisu teha!

Ja keda me süüdistame, kui rahwas rewolutsiooni wõtetest aru ei saa, meie sihti ei tunne, — kui ta weel tänapäewani endale ettekujutada ei oska, mis rewolutsioon on toonud ja weel tuua tõotab?

Neil päiwil olin põhja kubermangude metsanurga asundustes. Siin on sadanded metsakülad, asupaigad ja talude grupid, kellel weel nõukogudesüsteemist ega konstitutsioonist aimugi pole. Suurem hulk talusi on pisikesed (2—5 tiinu põldu), palgatööst ei ole siin juttu, kulakuwaimust mitte märkigi, — kuid sel töörahwal ei ole ühtki esitajat walla ega kreisi nõukogus, ei ole nõuandjat ega organiseerijat päewakohastes ettewõtetes. Ta ei tea, et tal walimiseõigus on, ei tea kunas ja kuidas walla, kreisi ja kubermangu nõukogud on saadud, ei saa aru, mispärast walla nõukogu just niiwiisi talitab, ja mitte teistwiisi ei tee.

Kõige suurem tegemine on sel metsarahwal wallanõukoguga, kes siin ajast aega rekwisitsioone ja mobilisatsioone täide saadab.

Ja kuna asunikkudel walla nõukogusetsaid ei ole, siis on arusaadaw, et rekwisitsioonid paiguti „metsapaganatelt" rohkem rekwiseeriwad, kui dekreet lubab. Läheb asunik kreisist ehk kubermangust õigust otsima, jääb ta lõppude lõpuks ise süüdlaseks. „Walla", „kreisi" ja „kubermangu" pääle waatab asunik umbusklikult, aga Moskwat peab ta pühaks. „Ma ei usu maa pääl, et Lenin kõike seda lubab, mis meiega tehakse!"

Kuid Moskwa on kaugel, reisid rasked, asuniku wenekeel puudulik. . .

Üks asunik „protsessis" lehma pärast pool aastat. Ja kui ta lõpuks Moskwas ära käis, sai tagasi oma lehma, mis teise kätte lüpsa oli antud.

Neid metsatalusid on Wenemaal tuhandeid. Nad on tänulikuks tööpõlluks meie parteile, — kuid kahjuks ei ole nad kahel rewolutsiooni aastal agitatsiooni näinud. Agitatsioon ja organiseerimine teab seni ainult suuremaid puustuseasundusi, mis raudtee läheduses seisawad.

Tuleme nüüd kõne alguse — kirjanduse — juure tagasi.

Kuidas wõime asundusi kirjandusega rahuldada?

Iga asundusele hulk eksemplaare ajalehti, broschüüre ja raamatuid saata meie ei saa — selle küsimuse on paberipuudus ammu selgeks teinud. Aga et me asundusi wähese eksemplaridega rahuldada wõiks, selleks peame asundusi organiseerima — neid Wene külale järele aitama. Igal Wene külal on oma poliitilik esitaja — komissari ehk kümniku nime all, iga Wene külal on külakogu (koosolek), kes iga käsu korral, mis „wallast" tuleb, nõupidamise toime paneb, — pääle selle on igal paremal külal lugemisetuba (изба-читальня).

Seda peawad asunikudki saama.

Iga asupaik ja asundus awab lugemisetoa, kuhu ajalehti, broschüüre ja raamatuid paaris eksemplaris saadetakse — ja sellest saab kõige külale küllalt. Lugemisetoaga on esimene raskus wõidetud. Siit edasi organiseeritakse külakogu, pannakse kümnikud ja komissarid ametisse, selle kaudu selgib walimiseõigus, wiiakse asunik wallanõukogusse jne. Asunik ühineb suure rewolutsioonilise perega, asundus astub suurte rewolutsiooniasutuste kawasse — saab õigused ja kannab kohustused nurisemata. — See on poliitiliselt ja moraaliselt suur wõit.

Ja ta ei olegi nii raske kätte saada, kui keskasutused siin plaanilikult pääle hakkawad. Kui mõned energilised organisatsioonid paar kuud asundustes ringi sõidawad, oleks lugemisetubade ja teiste algatustega suurem töö tehtud.

Praktilisteks märkusteks olgu siin tähendatud, et esialgu waldades ja asundustes reisimine asjata ajawiitmine oleks. Organisaator läheb teatud wolitustega (dokumentidega) kreisi nõukogusse, siit walla nõukogusse — siit juba asundustesse, kus ta ilma takistusteta wõib asunduse koosolekuid toime panna, lugemisetuba asutada ja muud organiseerimisetööd teha.

Kuid kas on meil kirjandust asutatawate lugemisetubade jaoks?

Meil on päewaleht, mida igale lugemisetoale wõime wähemalt kahes eksemplaris saata. Pääle selle on meil (kui end. kultuurhariduse walitsuse ja praeguse keskkomitee wäljaanded kokku arwame) mitmed broschüürid ja raamatud tuhandates eksemplarides, siis weel järelejäänud numbrid kuukirjadest ja mõnesugustest wäljaannetest.

Oleks mõtteta ja lubamata seda kirjandust alles hoida — „kuni Eestimaale läheme", niisama lubamata oleks teda juhuslikult müüa, organiseerimatalt laiali laotada.

Wähestest lehtedest ja raamatutest, mida me praegu trükkida wõime, saagu osa punasewäe kollektiiwid, organisatsioonid, grupid ja seltsid linna ja maa asundustes. Üksikutele meil midagi pole. On kord paber arwele wõetud, on sellesamaga arwele wõetud iga trükitud eksemplar.

Praegu on koolides õpetajaid wähe. Paljudes asundustes seisawad koolimajad tühjad, teistes on eramajades ruumid saadawal. Ka on asundustes isikuid, kes lugemisetoa korraspidamise ja juhatusega küllalt korda saawad.

Olgu see nüüd lugemisetoa, klubi ehk seltsimaja nime all, kuid rewolutsiooni ajal peab igal asundusel olema waimlik ja poliitilik keskkoht, nagu igal wanal asundusel usulik keskkoht — palwemaja oli.

Need lugemisetoad ehk seltsimajad saaks ühtlasi eeltööks ja asukohaks ka kirjaosku ja üleüldisharidustlistele kursustele, mida praegused asundused ihkawad ja ootawad.

Meie päewakorras on lugemata punktid, meie rewolutsioonitöö on otsatu, meie arupidamised kestawad wahetpidamata . . . kuid niipalju peame weel jõudma, et asundustes ...

poliitika*) ja waimuelu walda suhime, kes seni mitmesugustel põhjustel säält eemale jääma olid sunnitud. Selleks tööks kutsume keskkomiteele kaasa aitama kõiki organisatsioonisid ja asutusi.

A. Men.

Moskwas, 15. 1. 1920.

Kirjaoskamatuse kaotamine Wenemaal.

Kirjaoskamatuse kaotamise dekreet awaldati hariduse rahwakomissariaadi poolt juba 1919. a. sügisel ja pidi kohe ellu astuma ülewenemaalises ulatuses. Kuid Judenitshi äge pääletungimine Peterburile ja Denikini samasugune pääletungimine Moskwale lõi tingimised, kus pidi ajutiselt kõrwale jääma kõik töö, mis käis seesmise korralduse kohta. Ja kirjaoskamatuse kaotamise dekreedi elluwiimisest ei wõinud ka täh. tingimistel mingisugust juttu olla, sest walgekaarti tõusis seesmisel ja wälisel wäerinnal julgelt ja ähwardawalt pääd ning sundis meid kõike jõudu mobiliseerima, et teda kord lõpulikult häwitada.

Waenlase häwitamine on kõigil wäerindel uskumata edukalt läbi wiidud, kuna wõitlus käib praegu ainult tema jäänustega. Meie wahwa punane wägi lõi harukordselt laialdased tingimised selleks, et korraldada töörahwa riigi elu sotsialistlistel alustel, mida seni takistas walgekaardi meeleheitlik kallaletormamine nii ühel kui teisel wäerinnal.

Üheks tähtsamaks töörahwa riigi ülesandeks on haridustöö, mida enneolemata hiiglajõuga läbi wiakse. Haridust hulkadele — see on nõukoguwõimu haridustöö lipukiri, see on hüüdsõna, mida tegelikult teostatakse. Klassiwõja ajal pole wõimalik olnud haridustööd weel nii soowitawalt edendada, nagu seda tahab ja püüab nõukogudewõim. Igatahes on ajalt see aeg nüüd juba käes, kus hoopis laialdasemad wõimalused awanewad haridustööks, kui seni. Hariduse rahwakomissariaadil ongi juba korda läinud õpetajate arwu 400.000 päält 3.500.000 pääle tõsta. Seda arwu tõstetakse kahtlemata weelgi.

Kirjaoskamatuse kaotamine — see on ülesanne, mis seisab hariduse rahwakomissariaadil praegu kõige tähtsamal ja esimesel kohal. Seda ülesannet tahetakse kahe wõi kolme aasta jooksul täielikult läbi wiia. Selle ülesande läbiwiimisel on juba alustatud. Praegu asutatakse sellekohaseid koole, ühtlasi wältab ka õpetajate ettewalmistus täie hooga edasi. Esimesed rühmad niisuguseid õpetajaid on juba wälja lastud, kes on asunud wiibimata kirjaoskamatuse kaotamistööle. Kõik kirjaoskamatud on täpipäält arwele wõetud ja nad on k o h u s t a t u d õppima kirjamõistmist.

Nõukogude wabariigis ei pea olema „pimedaid" rahwahulke. Häwitatakse ära need „pimedusõilmad", mida meisik tsaariwalitsus meile pärandas. On ju harimatus sotsialistliku korra kurjem waenlane, mida p e a b häwitama.

Kirjaoskamatuse kaotamine, see on hiiglatöö, millega tuleb rehkendada. Ja seepärast ei wõi selle häwitamine sündida üle öö. Kõiki raskusi, mis selles tööl ette tuleb, on meie hariduse rahwakomissariaat arwesse wõtnud, kelle arwates see töö kolm aastat wältab.

Kolme aasta pärast pole nõukogude Wenemaal ühtki kirjaoskamatut. Et see tõesti saab olema nii, selle pandiks on meile hariduse rahwakomissariaadi ülienergiline tegewus tähendatud alal.

Ed. Juhani.

Seltsimehed, koolikirjanduse wäerinnale!

Punasewäe wõitluse läbi oleme ajajärku jõudnud, kus meil seesmine loow ja ülesehitaw töö wõimaldatud on. Kui meie tagasi waatame oma lähemasse minewikku, siis peame tunnistama, et meie oma kultuurhariduse tööd wäerinna seljatega suurte jõupingutustega oleme pidanud tegema. Wäerind kiskus töö juurest tegewamad jõud ära ja oma kindlusetu seisukorraga lõhkus palju seljataguseid organisatsioone. Wõiame näituseks põhja ringkonna oma rohke eestlaste arwuga, kus 1918./19. aastate jooksul kultuurhariduse töö üsna jõudsasti edenes. 1919. a. kewadel töötasid Peterburi, Nowgorodi ja Pihkwa kubermangudes ligi 80 kooli, 10 kooli juures õhtukursused, lugemise ja kultuurhariduse ringid, töörahwa klubide asutamisega tehti algust jne. Mis on nendest järele jäänud pääle Judenitshi sõjakäigu? Tuhahunikud ja rusude wirnad. Kooliõpetajate häbiks peab ütlema, et nad päremaks arwasid walgetega ühes ärapõgeneda, koolisid saatuse hooleks jättes. Tuleb uuesti organiseerimisele asuda. Pääle selle on laial Wenemaa nõukogude wabariigi pinnal weel laiali pillatud sajad tuhanded eestlased, kus igasugused hariduslised organisatsioonid puuduwad. Need metsanurga asunikud (suur osa neist asub Wenemaa metsades), on oma Wene naabrite käest kuulnud, et haridustöö praegu Wenemaal hiiglasammudega edeneb. Nad näewad, et naabritel on koolid, klubid, raamatud, ajalehed . . . Nendes ärkab tung ka sedasama saada ja nõuawad tungiwalt: „andke kooliõpetajaid, andke raamatuid". Nad nõuawad kõike seda nende käest, kellel õnn on osaks saanud kultuura elu keskkohtades rewolutsiooni käigust tegelikult osa wõtta. Meie kohus on wähemate wendadele appi tulla ja nendele teed näidata, kuidas tööle asuda, et oma seisukorda parandada.

Õpetajate tegawara meil ei ole, selle eest tuleb asundustel ise hoolitseda, kohtade päält inimesi leides ja neid õppima saates keskkohta. Seni aga, kui inimeste küsimus lahendamata, peame püüdma kirjatähe kaudu ühte ehk teist juhatust anda. Kõige esimene ülesanne on anda lugemiseraamat (aabitsa küsimus on ajutiselt lahendatud). Puudub kool ja õpetaja, siis õpetab kirjaoskaja ema last lugema. Õpetajad asundustes ja iseäranis Peterburi Eesti töökoolides, asuge lugemiseraamatu materjali kogumisele, et üsna warsti wõimalik oleks seda wälja anda.

Kelle käest meie ootame? See aeg on mööda, kus meile Jakobson ja Kampmann raamatuid „tegid". Asume kollektiiwselt tööle ja meie wõidame kõik raskused. Kuna praegune ühiskondlik tegewus üleüldse kollektiiwset laadi kannab, on seda koolitöö eraldi.

Hariduse rahwakomissariaadi rahwuswähemuste osakonna Eesti osakond asub koolikirjanduse wäljaandmisele ja pöörab ettepanekuga õpetajate, kirjanikkude ja kunstnikkude poole ja palub saata õperaamatute jaoks kirjatükka, luuletusi, joonistusi ja muud materjali. Honoraari saamine on kindlustatud, kui osakonna redaktsiooni kolleegium H. Rk. rahw. wähem. Eesti osakonna häältekülimisel materjali wastu on wõtnud. Materjali läbiwaatamiseks ja arwustamise otstarbel organiseeritakse Eesti osakonna juure redaktsiooni komisjon. Honoraar maksetakse ka siis wälja, kui raamatute wäljaandmine paberi puudusel wõi mõnel muul takistusel ajutiselt seisma peaks jääma.

Materjal tuleb saata kinnitatud kirjas ehk isiklikult ära anda järgmise adressi all: Москва, Остоженка № 53, Отдел Просвещения Национ. Меньшинств Наркомпроса, Эстонский подотдел. Петроград, Театральная ул № 3/1, Эстонская Секция Отд. Нац. Меньшинств.

*) Mõned grupid asundustes on katsunud eestikeelset poliitilist kirjandust tellida, kuid see pole neil korda läinud. Ilegi ajalehte nad ei saa. „Edasi" on asundustes nime järele tuntud, kuid näha saawad teda harwa. Postimetnikud ei wõta tellimisi wastu, öeldes, et sihukest lehte pole olemaski. Moskwa „Tsentropetshati" kaudu kirjaldus et „Edasi" perioodiliste wäljaannete nimekirja ülesse wõetaks, wõiks loodetawasti selle takistuse kõrwaldada.

Kõigile eestlastele nõukogude Wenemaal.

Juba kaks aastat peab Wenemaa töörahwas uskumata majanduslise lagunemise ja ikka kestwa kodusõja tingimistes wõimu enese käes. Nõukogude Wenemaa Wabariigi ülesehitawast tööst uue sotsiaalse korra maksmapanemiseks peawad osa wõtma kõik töölised ja talupojad rahwuse ja keele pääle waatamata. Kõik need rahwuslised wähemused, kes praegu nõukogude Wenemaa pinnal wenelaste keskel laiali asuwad, on igas tegewuses ühesõiguslised maa pärisrahwaga ja nendel on laialised wõimalused kultuur-hariduslisi nõudeid oma emakeeles täita. Nõukogude wabariik tuleb nõuga ja rahalise abiga iga tema maal asuwa rahwuste tarwidustele wastu, kuid kohustab neid ise tegewusse astuma organiseeritud kujul oma nõuete täitmiseks ja mitte ootama, kuni keegi ülewalt poolt nende hääks midagi teeb.

See iseseiswuse eest hoolitsemise põhjusmõte kohustab ka meid, Wenemaa nõukogude wabariigis asuwaid eestlasi endid kõige kiiremas korras organiseerima nende ülesannete kättesaamiseks eestikeeles sääl, kus wenekeele oskamatus takistuseks on töörahwa ühinemisel wõitluseks kapitalismi wastu. Eestlased ei saanud paljudes kohtades just keeleoskamatuse tõttu Wene töörahwa wabariigi walitsemise põhjusmõttest aru ja jäid walitsewate nõukogude asutuste tegewusest kui ka kommunistliku partei tööst kõrwale, sest puudus eestikeelne poliitiline kaswatus.

Et sellest ebaloomulikust seisukorrast pääseda, on Wenemaa Kommunistliku Partei uude põhjuskirja paragrahw wõetud, kus parteilise töö korraldamise põhjusmõtted teiste rahwuste keskel ära määratakse. Selle järele tuleb kohtadel, kus elanikka Eesti rahwusest on, organiseerida kohaliku Wenemaa Kommunistliku Partei Komitee juure E e s t i o s a k o n d emakeeles propaganda ja kihutustöö tegemiseks. Need osakonnad seisawad koos eestikeelt oskajatest Wenemaa Kommunistliku partei liikmetest, loowad kommunismi ideede laialilaotamiseks omad ringid, korraldawad koosolekuid, laotawad eestikeeles parteilist kirjandust rahwale laiali ja awawad wõimaluse igal eestlasel W. K. parteisse astuda. Kuna parteisse wõtmist ja liikmemaksu maksmist üleüldise korra järele toimetatakse, tehakse kõik osakondade wäljaminekud kohaliku W. K. Partei komitee kulul.

Nii siis, seltsimehed-töölised linnades ja talupojad asundustes — asutage W. K. Partei komiteede juure Eesti osakonnad ja kutsuge kõiki eestlasi parteisse. Juhtumisel, kui kusagil W. K. Partei komiteed ei ole, nõudke partei organisaatorisi Keskkomitee Eesti Osakondade Keskbüroolt (Петроград, Фонтанка, 2 ja Москва, Пречистенский бульвар, 29). Niisama pöörake ka nende adressside pääle nõudmistega eestikeelsete raamatute, ajalehtede ja üleskutsete järele ja tehke asundustes kihutustööd, et iga arusaaja eestlane üleilmlise rewolutsioonilise töörahwa eelwäe, see on Kommunistliku Partei ridadesse astuks.

Elagu Wenemaa Kommunistlik Partei!

Wenemaa Kommunistliku Partei Keskkomitee Eesti kihutustöö ja propaganda osakond.

Mõned keelelised märkused.*)

Meie kirjanduskeele arenemist läinud aasta jooksul tähelpannes peab tunnistama, et kuigi sel alal mitmesugused wintsked lahkwoolud — igaüks isemoodi „keelelist rewolutsiooni" püüdes sünnitada — takistuseks olid, siiski kirjanduskeel**) suure ewolutsioonitee läbi on teinud. Keele alal tuli proletaarlistel kirjanikkel pääjoonis sellest salwest ammutada, kuhu warem wäikekodanlikud, n. n. radikaaldemokraatlikud kirjanikud kogunud, ses suhtes, ses maitses ning sel määral, kuiwõrra see meie proletaarliste kirjanikkude seisukohalt kõlbulik. Õigustuseks, miks me nimelt säält leeriist keeleuuendust ammutasime, olgu järgmine wäide.

Wäikekodanlikud kirjanikud on keele alal, seepääle waatamata et nad kodanlaste lõbuks oma kirjandusanniga prostitueerinud, meile siiski lähemal, kui neile. Tõenduseks olgu see, et kodanlased tagurlisemaist kihtest, näituseks „Maaliidu"-„Päewalehe" segu ja Ko., neid keelelisi uuendusi iial omaks ei tunnista (näituseks foneetiline kirjawiis, mis meil juba ma sew). Teisest küljest — ka proletaarlised kirjanikud ei wõi kõik omaks wõtta, mis warem wäikekodanlised kirjanikud meile maitseda ja mis keeleliste liialduste ehk hullustuste tuntud. Parunid „Maaliidu" tajnast on nii wihased, et nad foneetilise kirjawiisi õh wälja ei kannata. Kuid ka „radikaalsemad" kodanlased, eduerakonna j. t. rühmadest, ei wõi kõike seda omaks, mida säälpoolt pakutakse. Nad on aga siiski kawalamad: kuidas wõiksid nad keelda, näit. Tuglasele, Aawikule, Rohti jne. „Joone all" „nä gimast"? Ja mida siis pääle selle üleüldse wõiks pakkuda, kui sarnased „tunnistatud talendid" wälja heidetakse ja nii moodi oma talendiga kodanlaste kasuks prostitueerida ei lasta? Neil on tarwis, et kirjanikud algusest pääle nende mõju alla sattuks. Neid waimliselt kimelda lasta esialgul kirjandusanniga, kuni nad lõpuks ka lisiks kiimlejaiks wõrsunud, — see on kodanlaste pää ülesanne ja suurem lõbu. Siis on rahu majas ja „poliitiline siht taseletud".

Proletaarline rewolutsioon tegi kirjanikkude waimlisele kiimlemisele hoobiga lõpu, seepärast ei tarwitse selle kodanluseaja kui möödaminewa häbistawa nähtuse juures pikemalt peatuda. Ta kaob ka Eestimaal proletariaadi diktatuuri maksmapanemisega.

Wäiksemaid konarusi ja wigu ligi arwestamata, wõime tunnistada, et meie proletaarlised kirjanikud oma suuremas kogumasses ühte woolu (ometi lõpuks) on tõmbunud, ning selle tagajärg on see, et uue aasta algul me häälekandja „Edasi" enam-wähem puhastatud kujul ühtlase diackirjutuse, punktuatsiooni, foneetilise kirjawiisi, lühend, lõppude jne. suhtes, esineb. Kuid siiski ja weel siiski: enne teod — tistuseks.

Seepärast, nende ridade ülesanne ei ole niiwõrra teenuste alla kriipsutamine, kui korraldada neid wäärnähtusi lause-ehitus, grammatika wormes jne., mis weel ühtlase ning puhtalt kõlawa keele ning ühtlase kirjutamise alal takistuseks.

Enne aga kui selle pääle üle minna, ta tähendada weel ühe pahe pääle, mis halwawamalt keele arenemise pääle mõjub, mille eest tulewikus hoida tuleks, see keelelise diskretsionismi**) kirjastamise alal. Meil kõigil on weel selgesti meeles lahingud „h" tähe ümber (olen kindel et nad ka praegu kadunud ei ole). Et sarnane üksikute isikuline diskretsionism saadusid kogu proletariaadi kirjanikkude rühmale ja lugejaile sunkiwaks ei tee, peaks tulewikus (kui see seni tehtud pole) proletaarlisest kirjanikkude rühmast ehk seltsist kirjastusbüroosse täisõigusliku wolinikud komandeeritama, kelle hool ja õigus oleks keele (muidugi mõista ka stiili mine aga ei kuulu siia) ainult neid kirjandusl likke tooteid lasta ilmuda, mis — keeleliselt proletaarliste kirjanikkude rühma enamuse detele wastawad. Ainult siis jõuame ka dame hoogsamalt kõlaliselt ilustada ning wiisis ühtlustada oma keelt.

Nüüd aga edasi keeleliste äärmärkuste juure.

O m a ehk e n d a?

Wiimsel ajal kubisewad lehe weerud „endist", „endast", „endi" jne. sõnust. Ometi on igaühele, kel wähegi keelelist ilutunnet, „selge" need sõnad hoopis maitsetud ja inetud. Kui wõidakse öelda: „endi (pro oma) raamatuid", miks siis mitte öelda: „endapärane" ehk: täna mängitakse näidend: „enda jalge" ehk: „nägin endapäraseid asju". Tahetakse mingisugusestki reeglikorrast kinni pidada, on ka wiimsed täisõigustatud. Kuid, ma tunnen, teile need ei meeldi — „lõikab" kõrwu, sest ta on ebaloomulik. Nii siis: „enda" „endi" jne. wariatsioonid tulewad wälja heita ja selle asemel ikka „oma" tarwitada.

Kas aga paljuses „oma" muutmata wormi tarwitusele jätta, ehk (nagu J. Aawik soowitab „omi" — lõpp „i" —, on küsimus, mis laseb lahendust oodata, sest meie (Eestlased Wenemaallased) ei ole kirjandusteele alal kõrgel arenemisastmel, et paljuses „oma" „omi" tarwitamine sügawat kriisi sünnitaks, mis edasilükkamata lahendust nõuaks. „Oma" ongi üks omapäraemaist (nagu endapärasem) sõnust, mis ainult Eesti keelele omane (pro endane!) ja paljuses muutuseta jääb, ta aga kõlaliselt keele ilutundele täielikult tab, ei ole põhjust ta kallal õnnetut mõ teha (wigase ja inetu wastu!). Nii siis „o m a" pro e n d a.

(Järgneb.) P. L.

*) Autori soowil jääb kirjakeel muut

**) Öeldud wäljaspool kodumaad, nim... Wenemaal. P. L.

*) Kuidas lugu raamatute, broschüüride jne. ha on mul alles teadmata, sest otsuliselt ei ole mul wõimalik olnud wiimseid kirjastatud raamatuid retseda.

**) piiramatu, ainult üksiku äranägemise rajatud tegewus.